

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมี สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา

1.1.2 เพื่อเปรียบเทียบลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ตามตัวแปร ขนาดโรงเรียน ประสบการณ์ในการบริหาร และวุฒิการศึกษา

1.2 การดำเนินการวิจัย

1.2.1 *ประชากร* ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 103 โรง จำแนกเป็นผู้บริหารทั้งหมดตามขนาดโรงเรียนคือโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 9 โรง โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 16 โรง โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 46 โรง และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 32 โรง

1.2.2 *กลุ่มตัวอย่าง* ได้แก่ ผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสุ่มตัวอย่างดังนี้

กำหนดจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง ของเคร์จซีและมอร์แกน (อ้างใน นรา สมประสงค์ และ นิตยา ภัสสรศิริ 2538: 12) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหารโรงเรียนแต่ละขนาด ทั้งสิ้น 95 คน จากนั้นดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในกลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก เพื่อให้ได้จำนวนโรงเรียนตามขนาดโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้

กำหนดจำนวนของครูผู้ให้ข้อมูล ผู้บริหารซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 95 โรงเรียน โดยกำหนดครูผู้ให้ข้อมูลในโรงเรียน ขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ร้อยละ 10 ส่วนโรงเรียนขนาดเล็ก กำหนดครูผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 25 ของครูทั้งหมดในโรงเรียนแต่ละขนาด ได้จำนวนครูผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 494 คน

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเองเป็นแบบวัดลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน โดยมีครูผู้สอนในโรงเรียนที่ผู้บริหารเป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของผู้บริหาร ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 5,4,3,2,1 โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ประกอบด้วยข้อมูลสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล สถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน และแบบวัดลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน 4 ด้าน รวมทั้งสิ้น 54 ข้อ

1.2.4 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งและรับแบบสอบถามคืน ทางไปรษณีย์ จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไป 494 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน 421 คิดเป็นร้อยละ 85.22

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Anova) ค่าสถิติที (t-test)

1.3 ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1.3.1 สถานภาพของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 67.37 และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 32.63 มีประสบการณ์ในการบริหารงานมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 41.06 ประสบการณ์ในการบริหารงาน 5-10 ปี ร้อยละ 30.52 และประสบการณ์ในการบริหารน้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 28.42

1.3.2 ลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะการบริหาร และด้านวิชาชีพ มีค่าคะแนนอยู่ในระดับมาก

1.3.3 เมื่อเปรียบเทียบลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามขนาดโรงเรียนและวุฒิการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ น้อยกว่า 5 ปี มีคะแนนลักษณะของผู้บริหารทุกด้าน สูงกว่ากลุ่มผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ 5-10 ปี และกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

2.1 ลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมทุกด้าน มีคะแนนอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณา ลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะการบริหาร และด้านวิชาชีพ มีคะแนนอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะผู้บริหาร โรงเรียนทุกคนจะต้องผ่านการอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง จากสถาบันพัฒนาผู้บริหาร เช่นเดียวกันมาก่อนการได้รับตำแหน่งผู้บริหาร โรงเรียน และผู้บริหารในกลุ่มตัวอย่างมี ประสบการณ์ในการบริหารมากกว่า 10 ปี มีมาก ถึงร้อยละ 41.06 จึงทำให้มีเวลาในการเพาะบ่ม คุณลักษณะที่ดีไว้ ซึ่งประสบการณ์ในการบริหารงานจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ ผู้บริหาร โรงเรียนได้มี แบบแผน และเกิดการเรียนรู้ในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพได้ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถพร จินะวัฒน์ (2539: 50) ได้กล่าวไว้ว่าประสบการณ์ในการทำงานอันหมายถึงระยะเวลา ความริเริ่มและการปฏิบัติจนเชี่ยวชาญของงานในอดีต ซึ่งจะเอื้อผลประโยชน์ต่อการบริหารงาน ในปัจจุบันและอนาคต ประสบการณ์จะช่วยให้ผู้บริหารมีวุฒิภาวะในการบริหารงานช่วยให้ สามารถตัดสินใจได้ถูกต้องยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหาร โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ที่ มีวุฒิการ ศึกษาในระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งการศึกษาในชั้นอุดมศึกษานั้นจะตั้งสมให้ผู้ที่ ผ่านการศึกษา ได้มีความรู้ความสามารถทั้งในเชิงวิชาชีพและทักษะการปฏิบัติตน เป็นแบบอย่าง ของผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พันธ์ หันนาคินทร์ (2524: 63-66) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับ คุณลักษณะของผู้บริหารไว้ว่า ผู้บริหารเป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนเจริญหรือเสื่อมลง ดังนั้นคุณลักษณะของผู้บริหาร ต้องมีความรอบรู้ทางวิชาการ วิชาชีพและมีวุฒิทางการศึกษา

2.2 ลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารโรงเรียนขนาดต่างกัน พบว่า ลักษณะของ ผู้บริหารทั้ง 4 ด้านไม่ว่าจะมองในภาพรวมหรือแยกเป็นรายด้านก็ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตาม สมมติฐานนั้น เนื่องจากการบริหารงานใน โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันนั้น ผู้บริหาร โรงเรียนมีขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารงานเช่นเดียวกัน ดังที่กรมสามัญศึกษา (อ้างใน อรรถพร จินะวัฒน์ 2539: 36) ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ไว้ว่า 1) บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนตามนโยบายของ กรมสามัญศึกษา แบ่งออกได้เป็น 6 ประการ คือ กำหนดนโยบายและชี้แนวปฏิบัติในโรงเรียน กำหนดกรอบของแผนงาน กำหนดผู้รับผิดชอบแผนงาน กระตุ้นเร่งรัดการติดตามการนิเทศ

และการประเมินผลงาน 2) งานในบทบาทหน้าที่ของ ผู้บริหารโรงเรียนตามนโยบายและแผน โดยผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบ ควบคุมดูแลหรือดำเนินการบริหารงานต่างๆ 6 งาน ดังนี้ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานธุรการ การบริหารงานปกครองนักเรียน การบริหารงาน บริการ การบริหารงานโรงเรียนกับชุมชน การบริหารงานทั่วไปและกรมสามัญศึกษา (2539: 9) ยังกำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนไว้ 7 หมวด คือ 1) งานบริหารทั่วไป 2) งานธุรการ 3) งานวิชาการ 4) งานปกครองนักเรียน 5) งานบริการ 6) โรงเรียนกับชุมชน 7) งานอาคารสถานที่ จึงทำให้ลักษณะของผู้บริหารที่บริหารโรงเรียนขนาดต่างกันมีคะแนนอยู่ในระดับมาก เหมือนกัน และไม่มี ความแตกต่างกัน

2.3 ลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน พบว่า

มีความแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาความแตกต่างในรายกลุ่มประสบการณ์ พบว่า กลุ่มผู้บริหารที่มีประสบการณ์ น้อยกว่า 5 ปี มีคะแนนลักษณะของผู้บริหาร สูงกว่า กลุ่มผู้บริหารที่มีประสบการณ์ ในการบริหารที่นานกว่า ทั้งนี้กลุ่มผู้บริหารที่มีประสบการณ์ น้อยกว่า 5 ปี เป็นกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนไม่นานนัก เป็นช่วงเริ่มต้นของการปฏิบัติงาน ในฐานะผู้บังคับบัญชา จึงมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับ และพยายามปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายให้มากที่สุด อีกทั้งการเป็นผู้บริหาร โรงเรียนของผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหาร น้อยกว่า 5 ปี ส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริหารที่มีตำแหน่ง ครูใหญ่ หรือ อาจารย์ใหญ่ ย่อมมีเป้าหมายในการก้าวสู่ ตำแหน่งที่สูงขึ้น จึงต้องพยายามพัฒนาตนเอง และปฏิบัติงานในการบริหารให้เป็นที่ประจักษ์ต่อครู อาจารย์ ชุมชน และเป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชา เพื่อจะได้รับตำแหน่งที่สูงขึ้น ซึ่ง อับราฮัม เอส มาสโลว์ (อ้างในนิคม มายขุนทด 2537: 169) กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการ และเป็นความต้องการที่ไม่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใด ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นก็จะเข้ามาแทนที่ ไม่มีวันสิ้นสุด ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการของมนุษย์ มีลำดับขั้นตามลำดับความสำคัญ คือเมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที และ ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2522: 155) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า คนในองค์กรย่อมมีฐานะและตำแหน่งต่างกัน ตำแหน่งที่เขาครองอยู่เป็นเครื่องกำหนดให้เขาแสดงบทบาทที่กำหนดไว้ บทบาทของครูใหญ่ย่อมแตกต่างจาก ครูน้อย บทบาทที่กำหนดในองค์กรเป็นที่รู้จักแพร่หลายในองค์กรแต่ละแห่ง คนไหนแสดง บทบาทผิด คนอื่นย่อมรู้ว่าเขาแสดงผิด และส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารน้อยกว่า 5 ปี มีคะแนนลักษณะของผู้บริหารสูงกว่า ผู้บริหารกลุ่มประสบการณ์

อื่น น่าจะเกิดจาก ก่อนที่จะมาเป็นผู้บริหาร โรงเรียน ได้มีการเตรียมพร้อม มีการสั่งสมลักษณะของผู้บริหารไว้อย่างดีแล้วในช่วงที่เป็นครูหรือช่วงที่เป็นผู้ช่วยผู้บริหาร

4. ลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน
ทั้งในลักษณะของผู้บริหารด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะการบริหาร และด้านวิชาชีพ ซึ่งทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากก่อนที่ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา จะได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จะต้องผ่านการอบรมในหลักสูตรผู้บริหารการศึกษามาก่อน “หลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารการศึกษานั้น จะมุ่งเน้นให้ผู้บริหาร มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ ในเรื่องของการจัดการศึกษาของรัฐ วิวัฒนาการและความก้าวหน้าทางการบริหาร การบริหารการศึกษา การบริหารทางการเมือง และธุรกิจ การจัดการภายใต้ทรัพยากรที่จำกัด เทคโนโลยีทางการศึกษา ระบบข้อมูลสารสนเทศ การกระจายอำนาจ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการบริหารงานและทดแทนกำลังคนการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสภาพแวดล้อม การทำงานเป็นหมู่คณะ ประสานสัมพันธ์กัน ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการพัฒนากุศลภาพ วิสัยทัศน์ คุณธรรม จริยธรรม การเคารพความรู้ ความสามารถ และผลงานผู้อื่น จิตสำนึก และอุดมการณ์ในวิชาชีพครู รวมทั้งสุขภาพ ร่างกาย และจิตใจ” (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา 2538 อ้างใน อรรถพร จินะวัฒน์ 2539: 104-105) ประกอบกับกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาผู้บริหาร โรงเรียนไว้ กล่าวคือ มีการจัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา เป็นระยะๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพ และตามบทบาทที่เปลี่ยนแปลง ส่งเสริมให้เกิดทักษะความเป็นผู้นำ การบริหารและการจัดการ เพื่อให้การบริหารและการดำเนินการมัธยมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมสามัญศึกษา 2529: 128) และเมื่อผู้บริหาร โรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน ได้รับการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน และมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่ จึงทำให้ผู้บริหาร โรงเรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะการบริหารงานและมีความเป็นผู้นำไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะของการวิจัย

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย เกี่ยวกับลักษณะของผู้บริหาร ทำให้ทราบถึง ลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา จึงขอเสนอแนะดังนี้

3.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ควรใช้เครื่องมือของการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการประเมินลักษณะผู้บริหารของตนหรือให้ครูเป็นผู้ประเมินให้

3.1.2 กรมสามัญศึกษา ควรใช้เครื่องมือของการวิจัยนี้ไปพิจารณาใช้ในการประเมินผู้บริหาร แล้วนำผลการประเมินรายบุคคลไปพิจารณาว่าผู้ใดค้อยในด้านใดเพื่อพัฒนาต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาวิจัยลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่พึงประสงค์ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารโรงเรียน เช่น ครู ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน และชุมชน

3.2.2 ควรศึกษาความพึงพอใจของครูต่อลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน

3.2.3 ควรศึกษาลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ทั้ง 4 ด้านว่าส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารหรือไม่